

Η ωφέλεια από τα μνημόσυνα (Αγ. Ιωάννης Δαμασκηνός)

Categories : [ΘΕΟΛΟΓΙΑ](#)

Date : Οκτωβρίου 21, 2006

Μ' αυτό το έργο του ο μεγάλος άγιος και θεολόγος του 8ου αιώνα συνοψίζει τη διδασκαλία της Εκκλησίας μας για τα μνημόσυνα και, χρησιμοποιώντας πλήθος πατερικών μαρτυριών, απαντά σε πολλά ερωτήματα, που σχετίζονται με την ιστορική προέλευση, τη σημασία και τη σκοπιμότητά τους.

Πρόλογος

Σύμφωνα με ομόφωνη αγιοπατερική μαρτυρία την οποία επιβεβαιώνει αδιάκοπη εκκλησιαστική παράδοση αιώνων, οι ειδικές ευχές για τους νεκρούς θεσπίστηκαν από τους αγίους αποστόλους (1). Η θέσπιση αυτή έχει δύο βασικά δογματικά θεμέλια: α) την έννοια της Εκκλησίας ως *κοινωνίας αγίων*, που αποτελείται όχι μόνο από τους ζωντανούς αλλά και τους «κεκοιμημένους» χριστιανούς και β) την πίστη στη μεταθανάτια ζωή, την ανάσταση και την τελική κρίση.

Επιπλέον, η διδασκαλία και η διαχρονική πράξη της Εκκλησίας, μας προτρέπουν να εκδηλώνουμε τη μέριμνα μας για την ανάπαυση μιας ψυχής όχι μόνο με προσευχές, αλλά και με έργα αγάπης. Έτσι, οι Αποστολικές Διαταγές παραγγέλλουν να προσφέρονται στους φτωχούς ορισμένα από τα υπάρχοντα του νεκρού στη μνήμη του.

Και ο άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος, ερμηνεύοντας το κατά Ιωάννη Ευαγγέλιο, συμβουλεύει να κάνουμε τέτοιες αγαθοεργίες, «ώστε, αν μεν ο νεκρός είναι αμαρτωλός, ν' απαλλαγεί από τις αμαρτίες του· και αν είναι δίκαιος, να λάβει μεγαλύτερο μισθό και ανταπόδοση». Οι προσευχές, από το άλλο μέρος, για τους νεκρούς περιλαμβάνουν τόσο την μνημόνευση των ονομάτων τους στις θείες λειτουργίες, όσο και την τέλεση ειδικών ακολουθιών, των μνημοσύνων.

Ήδη στις Αποστολικές Διδαχές βρίσκεται η διάκριση των μνημοσύνων σε «τρίτα», «ένατα», «τεσσαρακοστά» και ενιαύσια» (ετήσια), ανάλογα με το χρόνο τελέσεως τους από την ημέρα του θανάτου.

Πολλοί συμβολισμοί των επιμέρους μνημοσύνων αναφέρονται από τους πατέρες. Οι κυριότεροι είναι οι εξής: Τα «τρίτα» συμβολίζουν την ανάσταση του Κυρίου μετά την τριήμερη παραμονή Του στον τάφο και τελούνται με την ευχή ν' αναστηθεί και ο

νεκρός στην ουράνια βασιλεία (2). Τα «ένατα» τελούνται για τα εννέα τάγματα των άυλων αγγέλων, με την ευχή να βρεθεί κοντά τους η άυλη ψυχή του νεκρού. Τα «τεσσαρακοστά» τελούνται για την ανάληψη του Κυρίου, που έγινε σαράντα μέρες μετά την ανάστασή Του. Με την ευχή να ν' «αναληφθεί» και ο νεκρός, να συναντήσει το Χριστό στους ουρανούς και να ζήσει για πάντα μαζί Του. Τα «ενιαύσια» (ετήσια), τέλος, τελούνται την επέτειο ημέρα του θανάτου, σε ανάμνηση των γενεθλίων του νεκρού, καθώς, για τους πιστούς χριστιανούς, ημέρα της αληθινής γεννήσεως είναι η ημέρα του σωματικού θανάτου και της μεταστάσεως στην αιώνια ζωή. Μνημόσυνα, αντίστοιχα με τα παραπάνω, τελούνται τον τρίτο, έκτο και ένατο μήνα από την ημέρα του θανάτου («τρίμηνα», «εξάμηνα», «εννεάμηνα»).

Τη μεγαλύτερη ωφέλεια, πάντως, στους νεκρούς την προξενεί η τέλεση της θείας ευχαριστίας στη μνήμη τους, γιατί τότε, με τις μερίδες τους στο άγιο δισκάριο, «ενώνονται αόρατα με το Θεό και επικοινωνούν μαζί Του και παρηγορούνται και σώζονται και ευφραίνονται εν Χριστώ» (άγιος Συμεών Θεσσαλονίκης).

Εκτός από τα ειδικά για κάθε νεκρό μνημόσυνα, η Εκκλησία έχει στις καθημερινές ακολουθίες της, γενικές δεήσεις για τους «κεκοιμημένους», όπως είναι λ.χ. το νεκρώσιμο μέρος του μεσουκτικού και οι σχετικές αναφορές στις εκτενείς του εσπερινού, του όρθρου και της θείας λειτουργίας. Έχει, επίσης, καθιερώσει και ειδικές ημέρες μνημοσύνων. Τα Σάββατα σχεδόν όλου του εκκλησιαστικού έτους, και ιδιαίτερα τα προηγούμενα των Κυριακών της Απόκρεω και της Πεντηκοστής (Ψυχοσάββατα), είναι αφιερωμένα στη μνήμη των νεκρών.

Πρέπει, τέλος, να σημειωθεί, αν και αυτονόητο, ότι η Εκκλησία τελεί μνημόσυνα μόνο για του χριστιανούς που κοιμήθηκαν μέσα στους κόλπους της.

Όσα συνοπτικά αναφέρθηκαν πιο πάνω για τα μνημόσυνα και, γενικότερα, την κοινωνία των ζωντανών με τα «κεκοιμημένα» μέλη της Εκκλησίας, δηλαδή όλων των μελών του θεανθρώπινου σώματος του Χριστού, είναι αφενός ενημερωτικά για τον «αμύητο» αναγνώστη και αφετέρου προοιμιακά της πραγματείας του οσίου Ιωάννου του Δαμασκηνού «Περί των εν πίστει κεκοιμημένων», αποσπάσματα της οποίας ακολουθούν σε ελεύθερη νεοελληνική απόδοση.

Μ' αυτό το έργο του ο μεγάλος άγιος και θεολόγος του 8ου αιώνα συνοψίζει τη διδασκαλία της Εκκλησίας μας για τα μνημόσυνα και, χρησιμοποιώντας πλήθος πατερικών μαρτυριών, απαντά σε πολλά ερωτήματα, που σχετίζονται με την ιστορική προέλευση, τη σημασία και τη σκοπιμότητά τους.

Εκ της Ιεράς Μονής Παρακλήτου

(1) *Και οι Ιουδαίοι πρόσφεραν θυσίες για την εξάλειψη των αμαρτιών «των μετ' ευσεβείας κοιμωμένων» (Β΄ Μακκ.12:45)*

(2) *Σχετικός είναι και ο θεολογικός συμβολισμός των κολλύβων που προστίθενται σε κάθε μνημόσυνο. Το σιτάρι συμβολίζει την ταφή, την ανάσταση και την πέρα από τον τάφο ζωή του ανθρώπου, καθώς, πέφτοντας στη γη, σαπίζει και «πεθαίνει». Απ' αυτόν το «θάνατό» του όμως βλασταίνει μια νέα ζωή.*

Η ωφέλεια από τα μνημόσυνα

Ο διάβολος, ο άδειος από καθετί καλό και θεάρεστο, με πρόσχημα αλλόκοτο και παράδοξο και ολότελα άθεσμο, έπεσε πάνω σε κάποιους και τους φύτεψε την ιδέα ότι τάχα δεν ωφελούν σε τίποτα τους νεκρούς όλες οι θεάρεστες πράξεις, που γίνονται για τις ψυχές. Γιατί λένε, χρησιμοποιώντας αγιογραφικά χωρία για να στηρίξουν την άποψή τους, «Ο καθένας θα πάρει την αμοιβή του ανάλογα με τα όσα καλά ή κακά έπραξε σ' αυτή τη ζωή» (Β΄ Κορ.5:10) και «Στον άδη ποιος θα μετανοήσει ενώπιόν Σου;» (πρβλ.Ψαλμ.6:6) και «Εσύ, Κύριε, θα αμείψεις ή θα τιμωρήσεις τον καθένα ανάλογα με τα έργα του» (Ψαλμ.61:13) και «ό,τι έσπειρε ο καθένας, αυτό και θα θερίσει». (πρβλ.Γαλ.6:7).

Αλλά, σοφοί μου, θα λέγαμε σ' αυτούς, ερευνήστε και μάθετε, ότι όσο μεγάλος κι αν είναι ο φόβος που μας εμπνέει ο Θεός, ο Κύριος των όλων, πολύ πιο μεγάλη είναι η αγαθότητά Του. Και οι απειλές Του είναι, βέβαια φοβερές, μα και η φιλανθρωπία Του αφάνταστα μεγάλη. Και οι καταδίκες Του είναι φρικτές, μα και η ευσπλαχνία Του πέλαγος απέραντο.

Προσέξτε τι λέει η Αγία Γραφή:

Όταν στη Σιών, την πόλη του μεγάλου βασιλιά, ο Ιούδας ο Μακκαβαίος είδε το λαό του θανατωμένο από τους εχθρούς, έψαξε και βρήκε μέσα στους κόρφους τους μικρά είδωλα. Αμέσως, με κάθε ευλάβεια και αγάπη, πρόσφερε για τον καθένα τους εξιλαστήρια θυσία στον σπλαχνικό Κύριο. Γι' αυτό και στη Γραφή θαυμάζεται για την πράξη του εκείνη, καθώς και για όλες τις άλλες (βλ. Β΄ Μακκ. 12:38-45).

Οι μαθητές του Σωτήρα μας, πάλι, οι μύστες και αυτόπτες του Λόγου, οι θείοι απόστολοι, που σαγήνεψαν τον κόσμο, θέσπισαν να γίνεται μνημόνευση των πιστών νεκρών κατά την τέλεση των αγράντων και ζωοποιών μυστηρίων. Από τότε μέχρι τώρα η αποστολική και καθολική Εκκλησία του Χριστού, σ' όλα τα μέρη της γης,

κρατάει σταθερά και αναντίρρητα αυτή την παράδοση, και θα την κρατάει ως τη συντέλεια του κόσμου.

Αυτό, οπωσδήποτε, δεν το θέσπισαν ούτε αλόγιστα ούτε άσκοπα ούτε τυχαία. Γιατί τίποτε ανώφελο δεν έχει παραλάβει η αλάθητη χριστιανική θρησκεία και τίποτε άχρηστο δεν έχει διατηρήσει σταθερά τόσους αιώνες. Όλα όσα έχει παραλάβει και διατηρήσει είναι και χρήσιμα και θεάρεστα και πολύ ωφέλιμα και πολύ σωτήρια.

Ας δούμε, όμως, τι έχουν πει γι' αυτό το θέμα οι παλαιότεροι άγιοι πατέρες.

Ο μεγάλος και βαθύς γνώστης των θείων **Διονύσιος ο Αρεοπαγίτης**, στο έργο του για την εκκλησιαστική ιεραρχία, γράφει ακριβώς τα εξής: «Οι προσευχές των αγίων και σ' αυτή τη ζωή και, πολύ περισσότερο, μετά το θάνατο, επιδρούν σ' εκείνους που είναι άξιοι ιερών ευχών, δηλαδή στους πιστούς». Και πάλι: «Ο πανάγαθος Θεός ζητάει να συγχωρήσει όλα τα πταίσματα, που οφείλονται στην ανθρώπινη αδυναμία, και να τους τοποθετήσει στη χώρα των ζωντανών, στους κόλπους του Αβραάμ και του Ισαάκ και του Ιακώβ, απ' όπου έχουν φυγαδευθεί ο πόνος, η λύπη και ο στεναγμός, παραβλέποντας με την αγαθότητα της θεαρχικής Του δυνάμεως τις αμαρτίες που έκανε ο νεκρός από ανθρώπινη αδυναμία, αφού, όπως λέει η Γραφή, κανένας δεν είναι καθαρός από αμαρτία.

Βλέπεις εσύ που αντιλέγεις, πώς βεβαιώνει ότι είναι ωφέλιμες οι δεήσεις γι' αυτούς που πέθαναν με την ελπίδα τους στον Θεό;

Ο επώνυμος της θεολογίας, ο άγιος **Γρηγόριος ο Θεολόγος**, λέει για τη μητέρα του στον επιτάφιο λόγο του αδερφού του Καισαρίου: «Ακούστηκε κήρυγμα αξιοπρόσεκτο και ο πόνος της μητέρας γίνεται πιο ελαφρός με την καλή και θεάρεστη υπόσχεση, ότι θα τα δώσει όλα για χάρη του παιδιού, θα δώσει τον πλούτο του ως επιτάφιο δώρο γι' αυτό». Και πιο κάτω: «Όσα, λοιπόν, εξαρτώνται από μας, είναι αυτά. Και άλλα τα κάναμε ήδη, αλλά θα τα κάνουμε στο μέλλον, προσφέροντας τις ετήσιες τιμές και τα μνημόσυνα, αν φυσικά μείνουμε στη ζωή».

Βλέπεις πώς βεβαιώνει και χαρακτηρίζει καλές και θεάρεστες τις προσφορές που γίνονται για όσους πέθαναν, και επιτρέπει τα ετήσια μνημόσυνα;

Μετά απ' αυτόν, ο χρυσώνυμος και πραγματικά **Χρυσόστομος Ιωάννης**, στη θεοφώτιστη ερμηνεία του στο κατά Ιωάννη ευαγγέλιο, λέει: «Αν οι ειδωλολάτρες καίνε μαζί με τους νεκρούς και τα πράγματα που τους ανήκουν, πόσο μάλλον εσύ, ο πιστός, πρέπει να συνοδέψεις μαζί με τον πιστό και τα πράγματα του, όχι για την στάχτη, όπως εκείνα των ειδωλολατρών, αλλά για να του εξασφαλίσεις μεγαλύτερη δόξα: Αν δηλαδή ο νεκρός είναι αμαρτωλός, για ν' απαλλαγεί από τις αμαρτίες του· αν πάλι είναι δίκαιος για ν' αυξηθούν ο μισθός και η ανταμοιβή του». Και στην

ερμηνεία του στην προς Φιλιππησίους επιστολή γράφει: «Ας σοφιστούμε κάποιαν ωφέλεια γι' αυτούς που έφυγαν. Ας τους προσφέρουμε κάθε δυνατή βοήθεια. Μιλώ για τις ελεημοσύνες και τις προσφορές, αυτές που πραγματικά τους εξασφαλίζουν πολλή ανακούφιση, μεγάλη απολαβή και ωφέλεια. Γιατί αυτά που νομοθετήθηκαν ούτε παραδοθήκαν έτσι άσκοπα και τυχαία στην Εκκλησία του Θεού από τους σοφούς μαθητές Του. Και δεν θα μας άφηναν εκείνη την παράδοση να κάνει ευχή ο ιερέας, κατά την τέλεση των φρικτών μυστηρίων, για τους πιστούς που κοιμήθηκαν, αν δεν γνώριζαν ότι θα είχαν απ' αυτό πολύ κέρδος και μεγάλη ωφέλεια.

Ο σοφός **Γρηγόριος ο Νύσσης**, πάλι γράφει: «Τίποτα δεν παραδόθηκε ασυλλόγιστα και ανώφελα από τους μαθητές και κήρυκες του Χριστού, μα και τίποτα δεν διατηρήθηκε ασυλλόγιστα και ανώφελα σ' ολόκληρη την Εκκλησία του Θεού. Το να μνημονεύουμε κατά τη θεία κι ολόλαμπρη μυσταγωγία εκείνους που κοιμήθηκαν ορθόδοξοι, είναι οπωσδήποτε ωφέλιμο και θεάρεστο».

Γιατί τα λόγια, «Εσύ, Κύριε, θ' αμείψεις ή θα τιμωρήσεις τον καθένα ανάλογα με τα έργα του» (Ψαλμ. 61:13) και «Ο καθένας θα θερίσει αυτό που έσπειρε» (πρβλ. Γάλ.6:7) και τα άλλα παρόμοια, έχουν λεχθεί οπωσδήποτε για τη Δευτέρα παρουσία του Κυρίου, τη φοβερή κρίση και τη συντέλεια του κόσμου. Τότε, βέβαια, δεν θα υπάρχει δυνατότητα βοήθειας. Τότε κάθε ικεσία θα είναι ανώφελη. Γιατί, όταν τελειώσει το παζάρι, δεν υπάρχει πια εμπόρευμα διαπραγματεύσιμο. Πραγματικά, πού θα είναι τότε οι φτωχοί; Πού θα είναι οι ιερείς για την τέλεση της λατρείας; Πού οι ψαλμωδίες; Πού οι ευεργεσίες; Πού οι αγαθοεργίες;

Γι' αυτό, πριν έρθει εκείνη η ώρα, ας βοηθήσουμε ο ένας τον άλλον και ας προσφέρουμε στον φιλόνηρωπο Θεό τα έργα της αγάπης μας στους αδερφούς. Γιατί δέχεται με ευχαρίστηση τις προσφορές μας για χάρη όσων δεν πρόλαβαν και έφυγαν, θα λέγαμε, απροετοίμαστοι. Τις δέχεται και τις λογαριάζει σαν πράξεις και προσφορές εκείνων. Έτσι θέλει ο φιλόνηρωπος Κύριος, να Του ζητάνε τα πλάσματά Του και να τους δίνει όσα είναι για τη σωτηρία τους. Και μάλιστα λυγίζει ολοκληρωτικά, όταν κάποιος δεν αγωνίζεται μόνο για την δική του ψυχή, αλλά ενδιαφέρεται και για την ψυχή του πλησίον του. Στην περίπτωση αυτή ο άνθρωπος γίνεται μιμητής του Θεού και τις δωρεές των άλλων τις ζητάει σαν δικές του χάρες. Έτσι εκπληρώνει την προϋπόθεση της τέλει αγάπης, εξασφαλίζει τον μακαρισμό («μακάριοι είναι όσοι δείχνουν έλεος στους άλλους, γιατί σ' αυτούς θα δείξει ο Θεός το έλεος Του», Ματθ.5: 7) και, μαζί με την ψυχή του πλησίον, ευεργετεί πάρα πολύ και τη δική του ψυχή.

Ας περάσουμε τώρα απ' αυτά σε άλλα παρόμοια και ισοδύναμα. Ο **Παλλάδιος**, στη Λαυσαϊκή Ιστορία του, αναφέρει με ακρίβεια τα θαύματα του μεγάλου Μακαρίου. Εκεί γράφει πως ο όσιος Μακάριος, ρωτώντας κάποτε το κρανίο ενός νεκρού έμαθε όλα τα σχετικά μ' αυτούς που έχουν πεθάνει. Και στο τέλος του ρώτησε: “Δεν

βρίσκετε, λοιπόν, καμιά παρηγοριά;” Αυτή την ερώτηση την έκανε, γιατί συνήθιζε να προσεύχεται για τους νεκρούς και ήθελε να ξέρει αν πραγματικά τους ωφελούσε. Τότε ο φιλόanthρωπος Κύριος θέλησε ν’ αποκαλύψει την αλήθεια στο πιστό υπηρέτη Του. Τον πληροφόρησε, λοιπόν, μέσω του κρανίου: “Όταν προσφέρεις τις δεήσεις για τους νεκρούς, αισθανόμαστε μια μικρή ανακούφιση”.

Κάποιος άλλος, πάλι, από τους οσίους πατέρες είχε έναν μαθητή που ζούσε απρόσεκτα. Έτσι, μέσα στη ραθυμία, έφτασε στο τέλος της ζωής του. Ο πολυεύσπλαχνος και φιλόanthρωπος Κύριος φανέρωσε στο γέροντα, που τον παρακάλεσε με δάκρυα, ότι θα ρίξει τον μαθητή του [στην φωτιά](#) μέχρι το λαιμό, όπως τον πλούσιο της παραβολής του Λαζάρου (Λουκ. 16:23-24). Όταν ο όσιος γέροντας άρχισε να κτυπιέται και να ικετεύει κλαίγοντας το Θεό, Εκείνος του αποκάλυψε ότι θα τον βάλει στη φωτιά μόνο μέχρι τη ζώνη. Μα όταν και πάλι ο γέροντας Του παρακάλεσε με μεγάλη επιμονή, ο Θεός του έδειξε σε όραμα ότι λύτρωσε τελείως το μαθητή του από τη φωτιά της κολάσεως.

Αλλά ποιος θα μπορούσε να διηγηθεί με τη σειρά όλες τις μαρτυρίες, που βρίσκονται σκόρπιες μέσα στους βίους των αγίων, στα μαρτυρολόγια και στις ιερές αποκαλύψεις, απ’ όπου ολοφάνερα αποδεικνύεται ότι οι προσευχές, οι λειτουργίες και οι ελεημοσύνες για τους νεκρούς ωφελούν πολύ τις ψυχές τους; Γιατί, απ’ όσα δανείστηκαν στο Θεό, τίποτα δεν πάει χαμένο. Όλα τα ανταποδίδει ο Κύριος με το παραπάνω.

Όσο για το λόγο του προφήτη, «Στον άδη ποιος θα μετανοήσει ενώπιον Σου;» (πρβ. Ψαλμ. 6:6), είπαμε ήδη πως οι απειλές του παντοκράτορα Θεού είναι, βέβαια, φοβερές, αλλά τελικά τις εξουδετερώνει η ανυπολόγιστη φιλανθρωπία Του. Άλλωστε, και μετά απ’ αυτόν τον λόγο του προφήτη, έγινε οπωσδήποτε μετάνοια στον άδη. Εννοώ τη μετάνοια εκείνων που πίστεψαν εκεί, όταν κετέβηκε ο Κύριος για να τους σώσει. Αλλά και στον άδη δεν τους έσωσε όλους ο Ζωοδότης. Έσωσε μόνο όσους τον πίστεψαν. Αυτό δεν σημαίνει ότι καταργείται η προφητεία. Όχι, ποτέ. Απλά αποδεικνύεται ότι ο πανάγαθος Κύριος νικιέται από την αγάπη Του στον άνθρωπο. Το ίδιο και με τον προφητικό λόγο του Ιωνά, «Η Νινευί θα καταστραφεί» (Ιων.3:4). Και όμως δεν καταστράφηκε, γιατί η αγαθότητα του Θεού νίκησε τη δικαιοσύνη Του. Και στον Εζεκία είπε με το στόμα του προφήτη Ησαΐα: «Τακτοποίησε τις υποθέσεις του σπιτιού σου, γιατί θα πεθάνεις. (Δ’ Βασ. 20:1). Και όμως δεν πέθανε. Στον Αχάαβ, πάλι, έστειλε τον προφήτη Ηλία για να τον προειδοποιήσει: «θα σου στείλω συμφορές» (Γ’ Βασ. 20:21). Και δεν του έστειλε. Γιατί; Το εξήγησε στον προφήτη. Είδες πως μετανόησε ο Αχάαβ; Γι’ αυτό δεν θα του στείλω συμφορές όσο ζει» (Γ’ Βασ. 20:29). Πάλι, δηλαδή, η αγαθότητα Του νίκησε την απόφαση του, όπως έγινε και σε πάρα πολλές άλλες περιπτώσεις και όπως θα γίνεται μέχρι τη συντέλεια του κόσμου, τότε που θα τελειώσει το πανηγύρι, τότε που δεν θα είναι πια καιρός για βοήθεια αλλά κάθε άνθρωπος θα βρεθεί μόνος με το φορτίο του. Ενώ τώρα είναι

ακόμα καιρός, καιρός για φροντίδα, καιρός για συναλλαγή, καιρός για κόπο και τρεχάματα και αγώνα. Και μακάριος είναι εκείνος που δεν απόκαμε, ούτε έχασε την ελπίδα του. Μα πιο μακάριος είναι εκείνος που αγωνίστηκε και για τον εαυτό του και για τον πλησίον του.

Γιατί αυτό, το να τρέχει δηλαδή ο καθένας σε βοήθεια του πλησίον, ευχαριστεί περισσότερο τον φιλεύσπλαχνο Κύριο. Αυτό θέλει και επιθυμεί, να ευεργετούμε ο ένας τον άλλο και στην παρούσα ζωή και μετά το θάνατο. Αν δεν έβλεπε σωστό κάτι τέτοιο, δεν θα μας έδινε το δικαίωμα να μνημονεύουμε τους νεκρούς στη θεία λειτουργία, καθώς και να τους κάνουμε μνημόσυνα στις τρεις ημέρες, στις εννέα, στις σαράντα και στο χρόνο, όπως χωρίς καμιάν αντίρρηση τα τηρεί ο ευσεβέστατος λαός της. Αν, δηλαδή, αυτά ήταν μια κοροϊδία δίχως κέρδος και ωφέλεια, οπωσδήποτε σε κάποιον από τους πολλούς προγενέστερους θεοφόρους αγίους, πατριάρχες, πατέρες και διδασκάλους θα ερχόταν η φώτιση να σταματήσει την πλάνη. Κανένας τους, όμως, δεν δοκίμασε ποτέ να καταργήσει τα μνημόσυνα. Απεναντίας, μάλιστα, όλοι τα επικύρωσαν, κι έτσι καθημερινά η πρακτική αυτή όχι μόνο απλώνεται και ριζώνει, αλλά δέχεται και αλλεπάλληλες προσθήκες.

Ας δούμε, όμως τι λέει και ο Μέγας Αθανάσιος στον ωραιότατο λόγο του για τους κοιμηθέντες: «Κι αν ακόμα ο νεκρός τελείωσε τη ζωή του με ευσέβεια και τοποθετήθηκε στο ουρανό, μην αρνείσαι να προσφέρεις λάδι και ν' ανάβεις κεριά στον τάφο του, ζητώντας το έλεος του Χριστού. Γιατί αυτά είναι ευπρόσδεκτα από το Θεό και φέρνουν πλούσια την ανταπόδοση Του, αφού το λάδι και το κεριά είναι θυσία, η θεία λειτουργία είναι εξιλέωση, και η αγαθοεργία στους φτωχούς φέρνει κάθε αγαθή ανταπόδοση προσευχημένη. Ο σκοπός, λοιπόν, εκείνου που κάνει την προσφορά για τον νεκρό, είναι ίδιος μ' εκείνου που έχει ένα παιδί άλαλο, αδύναμο και άρρωστο, και για χάρη του προσφέρει με πίστη στον ιερό ναό, ως θυσία, κεριά, λιβάνι και λάδι. Αυτά, λοιπόν, δεν είναι σαν να τα κρατάει και να τα προσφέρει το ίδιο το παιδί; Κάτι ανάλογο δεν γίνεται και στο μυστήριο του θείου βαπτίσματος, οπότε ο ανάδοχος "αποτάσσεται τω σατανά" και "συντάσσεται τω Χριστώ" για λογαριασμό του νηπίου που βαπτίζεται; Όμοια πρέπει να κατανοούμε και την περίπτωση εκείνου που πέθανε πιστός στον Κύριο, ότι δηλαδή ο ίδιος κρατάει και προσφέρει τα κεριά, το λάδι και όλα όσα εμείς προσφέρουμε για την λύτρωση του. Έτσι, με τη χάρη του Θεού, η επιδίωξη, που συνοδεύεται από την πίστη, δεν θα ματαιωθεί. Γιατί οι θεολόγοι απόστολοι και οι μυσταγωγοί και οι πνευματοφόροι πατέρες, αφού πρώτα ενώθηκαν με το Θεό και έγιναν μέτοχοι της εκστατικής δυνάμεως Του, θέσπισαν θεάρεστα τις λειτουργίες, τις προσευχές και τις ψαλμωδίες, που γίνονται κάθε χρόνο στη μνήμη των νεκρών».

Έρχεται, όμως, ένας αντίθετος και λέει: "Αν είναι έτσι, όλοι θα σωθούν και κανένας δεν θα κολαστεί".

Σωστά. Και μακάρι να γίνει κάτι τέτοιο. Είναι αυτό που ποθεί και θέλει και επιδιώκει ο πανάγαθος Κύριος, είναι αυτό που Του δίνει χαρά και ευφροσύνη, το να μη στερηθεί κανείς τις θείες δωρεές Του. Μήπως τα βραβεία και τα στεφάνια τα ετοίμασε για τους αγγέλους; Μήπως ήρθε στη γη και σαρκώθηκε από την Παρθένο και έγινε άνθρωπος και έπαθε και πέθανε για να σώσει τις ουράνιες δυνάμεις; Μήπως στους αγγέλους θα πει, «Ελάτε, οι ευλογημένοι από τον Πατέρα μου, κληρονομήστε τη βασιλεία που σας έχει ετοιμαστεί» (Ματθ. 25:34); Δεν μπορείς εσύ, ο αντιρρησίας, να ισχυριστείς ότι θα γίνει αυτό. Αφού όλα για τον άνθρωπο τα υπέφερε ο Χριστός, όλα για τον άνθρωπο και τα ετοίμασε. Ποιος άλλωστε, καλώντας τους φίλους του σε πλούσιο γεύμα, δεν θέλει να έρθουν όλοι και να χορτάσουν απ' τα καλά του; Για ποιο σκοπό, δηλαδή, ετοίμασε το φαγοπότι, αν όχι για να περιποιηθεί τους φίλους του; Αν, λοιπόν, αυτό θέλουμε εμείς, δεν θα το θέλει πολύ περισσότερο ο μεγαλόδωρος Θεός, που από τη φύση Του είναι πανάγαθος και φιλόανθρωπος και που, μοιράζοντας και δίνοντας δώρα, χαίρεται και αγάλλεται περισσότερο απ' όσο εκείνος που τα παίρνει;

Κάθε άνθρωπος που απέκτησε μικρή ζύμη αρετών και, μολονότι ήθελε, δεν πρόφτασε να την κάνει ψωμί από ραθυμία ή αμέλεια ή αναβλητικότητα, κι έτσι μια μέρα, χωρίς να το περιμένει, τον θέρισε ο θάνατος, αυτός δεν θα λησμονηθεί από τον δίκαιο Κριτή. Ο Κύριος θα συγκινήσει τις ψυχές των οικείων του, για να τον βοηθήσουν, αναπληρώνοντας τα υστερήματα του νεκρού.

Απεναντίας, όποιος έζησε ζωή αμαρτωλή, όποιος δεν πορεύθηκε ποτέ σύμφωνα με τη συνείδηση του, αλλά κυλιόταν άφοβα και αδιάντροπα στις δυσωδίες των ηδονών, ικανοποιώντας όλες τις ορέξεις της σάρκας και αδιαφορώντας ολότελα για την ψυχή του, όταν θα φύγει απ' αυτή την ζωή, από κανέναν δεν θα βοηθηθεί. Ο Θεός, επειδή δεν τον λογαριάζει για δικό Του, θα οικονομήσει να τον ξεχάσουν και η γυναίκα του και τα παιδιά του και τ' αδέρφια του και οι φίλοι του.

Εμένα, λοιπόν, όποιος είναι φίλος μου, εύχομαι να με βοηθήσει, αν είναι δυνατόν, ώστε να μην αφήσω πίσω μου κανένα υστέρημα. Αν, όμως, φτάσω στο τέλος της ζωής μου χωρίς να είμαι απόλυτα έτοιμος, παρακαλώ τον πολυέταιο Κύριο να συγκινήσει τους συγγενείς και τους φίλους μου και να θερμάνει τις καρδιές τους, ώστε, αν ως άνθρωπος αφήσω κάποιο υστέρημα, να με βοηθήσουν ολοπρόθυμα και να το αναπληρώσουν με καλά και θεάρεστα έργα. Έτσι, άλλωστε, διδάσκει και διακηρύσσει ο θεολόγος **Χρυσόστομος**, που τον ανέφερα και πιο πάνω. «Αν δεν πρόλαβες», λέει, «να τακτοποιήσεις όλα τα ζητήματα της ψυχής σου όσο ζούσες, τότε, έστω και στα τελευταία σου, άφησε εντολή στους δικούς σου να στείλουν μαζί σου τα υπάρχοντα σου, όταν πεθάνεις, να σε βοηθήσουν δηλαδή με αγαθοεργίες, ελεημοσύνες και προσφορές. Έτσι θα κάνεις το Λυτρωτή να σε αντιμετωπίσει με επιείκεια, γιατί αυτά τα δέχεται με ευχαρίστηση».

Ο ίδιος, πάλι γράφει κάπου αλλού: «Στη διαθήκη σου βάλε συγκληρονόμο, μαζί με τα παιδιά και τους συγγενείς σου, και τον Κύριο. Ας έχει το χαρτί και το όνομα του Κριτή. Ας μην παραλείπει, ακόμα, ν' αναφέρει και τους φτωχούς. Εγώ γίνομαι εγγυητής τους. Αυτό, βέβαια, δεν πρέπει να το χρησιμοποιήσει κανείς ως πρόφαση, για να μην κάνει ελεημοσύνες όσο είναι ζωντανός. Και όσο ζει να κάνει, αλλά και μετά το θάνατο να τις συνεχίζει. Το αντίθετο είναι τελείως παράλογο, βέβηλο και ασύμφωνο με το θέλημα του Θεού. Πολύ καλό και αρεστό και ευπρόσδεκτο απ' το Θεό είναι το να καθαρίζει κάθε ευσεβής και φιλόχρηστος άνθρωπος τον εαυτό του με όλες τις αγαθοεργίες, να αποφεύγει κάθε αμαρτία και να τηρεί τις φωτεινές εντολές του Θεού, για να μπορέσει, όταν φτάσει στο τέλος της ζωής του, να πει θαρρετά στον Κύριο: “Έτοιμη είναι η καρδιά μου, Θεέ μου, έτοιμη είναι η καρδιά μου” (Ψαλ. 107:2). Και έτσι με χαρά να υποδεχτεί τους αγγέλους, που θα κατέβουν για να τον παραλάβουν».

Αυτό βέβαια, το κάνουν λίγοι και σε λίγες περιπτώσεις, σύμφωνα με το λόγο του Κυρίου, «αυτοί που θα σωθούν θα είναι λίγοι» (πρβλ. Λουκ. 13:23), λόγο που είπε ο Πάνσοφος με κάποια λύπη. Γνωρίζοντας, λοιπόν, ότι είναι πολύ δύσκολο να βρεθούν άνθρωποι σ' αυτή την πρώτη κατηγορία των σωζομένων, πάμε αναγκαστικά στη δεύτερη κατηγορία, σύμφωνα με τη διδασκαλία των αποστόλων και των πατέρων. Έτσι, με την αγαθότητα του Θεού, και οι νεκροί ωφελούνται και η φιλανθρωπία αυξάνει και η ελπίδα της αναστάσεως επιβεβαιώνεται και η προσευχή στο Θεό δυναμώνει και το εκκλησίασμα των ιερών ναών πυκνώνει και η αγαθοεργία στους φτωχούς απλώνεται.

Οι θεοφώτιστοι άνθρωποι λένε, πως οι πράξεις των ανθρώπων, στην ύστατη πνοή τους, δοκιμάζονται σαν σε ζυγαριά. Και αν η δεξιά πλάστιγγα είναι πιο πάνω από την αριστερή, είναι ολοφάνερο πως ο ετοιμοθάνατος θα παραδώσει την ψυχή του στους αγίους αγγέλους. Αν πάλι και οι δύο πλάστιγγες είναι ίσες, νικάει οπωσδήποτε η φιλανθρωπία του Θεού. Μα κι αν ακόμα η ζυγαριά γέρνει λίγο προς τα' αριστερά, όπως λένε οι θεολόγοι, η ευσπλαχνία του Θεού θα αναπληρώσει όσο χρειάζεται. Να οι τρεις θείες κρίσεις του Κυρίου: η πρώτη είναι δίκαιη· η δεύτερη είναι φιλάνθρωπη· η Τρίτη είναι υπεράγαθη. Μετά απ' αυτές έρχεται η τέταρτη, όταν οι εφάμαρτες πράξεις είναι πολύ βαρύτερες. Αλίμονο τότε, αδερφοί! Και αυτή όμως η κρίση του Θεού είναι δίκαιη και θεσπίζει δίκαια για τους ανθρώπους που κρίνονται.

Μετά απ' αυτά, λοιπόν, ας στρέψουμε όλη μας την προσοχή στη φοβερή ημέρα της δευτέρας παρουσίας του Κυρίου και ας αναρωτηθούμε, μήπως τότε κατηγορηθούμε, από τους συγγενείς μας ότι παραμελήσαμε τις υποχρεώσεις μας απέναντί τους.

Αλίμονο σ' όλους, όσοι είναι σαν εμένα, που θα κληρωθούν εκείνη την ημέρα στ' αριστερά του Κριτή. Μακάριοι εκείνοι, που ο Κύριος θα τους βάλει στα δεξιά Του και θ' ακούσουν την ευλογημένη φωνή. «Ελάτε, οι ευλογημένοι απ' τον Πατέρα μου,

κληρονομήστε τη βασιλεία που σας έχει ετοιμαστεί απ' την αρχή του κόσμου» (Ματθ. 25:34). Αυτή τη φωνή μακάρι ν' αξιωθούμε να την ακούμε όλοι, όσοι θα φυλάξουμε την ορθόδοξη πίστη, και ν' απολαύσουμε τ' αγαθά που την ομορφιά τους «μάτι ανθρώπινο ποτέ δεν είδε και αυτί ποτέ δεν άκουσε και νους δεν μπόρεσε ποτέ να σκεφτεί». (Α΄ Κορ. 2:9).

Αμήν.

(Από τη σειρά των φυλλαδίων «Η ΦΩΝΗ ΤΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ» της Ιεράς Μονής Παρακλήτου Ωρωπού Αττικής.)

(Πηγή: [Ο.Ο.Δ.Ε.](#))

Περισσότερα από τις εκδόσεις της Ιεράς Μονής Παρακλήτου [εδώ](#)